

munci, așa cum s'a făcut la instalarea electricii, de pildă, ci să ne unim cu totul, să contopim toate colhozurile mici și slabe într'unul mare și puternic. Atunci vom căpăta și puteri noi și posibilități noi. Și vom vedea atunci că linia aceea electrică pe care am construit-o ne-a arătat drumul, ne-a arătat calea vieții noastre întregi.

Trebue însă să ne chibzuim bine și să nu pornim la treabă cu picioarele, ci cu mintea și cu multă prevedere... Uite, eu vi le-am spus pe toate, ca să le cântăriți așa cum se cuvine, să începeți pregătirile, să lămuriți oamenii arătându-le ce posibilități avem, care trebue să fie calea vieții noastre, pentru ca pe urmă să căicăm hotărâți și să înaintăm fără a mai privi îndărăt...

La început, propunerea lui Feodor Elizarovici ne uimi și se iscă o discuție, dar cu cât discutam mai mult, cu atâta vedeam mai limpede că avea dreptate. Inchipuirea noastră ne-o luă înainte și urzi planuri atât de amețitoare de viață și de muncă nouă, încât Feodor Elizarovici fu silit să ne mai potolească avântul, spunându-ne că trebue să pornim deîndată la treabă. Ne-am hotărât atunci să dăm Dașei Culomzina, lui Ivan Lepiohin și Pașei sarcina ca împreună cu Feodor Elizarovici să plece la Coltubi să se sfătuiască cu Savelii Maximovici, cu Corjov și cu Anton, și apoi să trecem la fapte după sfatul lor.

Pe urmă am discutat îndelung și cu grijă planul de lucru al casei de lectură, ca de-acum încolo să fie un program interesant în fiecare seară.

După adunare am rămas acolo și am ascultat multă vreme radio. Acum, în sala de lectură nu mai era aparatul pe care-l promisem noi, ca premiu — aceluia i se stricase bateria — ci altul nou adus de Ivan Potapovici dela raion. Era mult mai mare decât al nostru, îl puneam la priză și dacă-l așezam pe fereastră, răsuna tot satul!

Și iar se auzi în cameră vocea sigură și liniștită a Moscovei! Din cutia lăcuită curgeau sunetele orchestrelor, glasul duios al viorilor și acordurile argintii ale pianului;

apoi foșniră undeva, foarte aproape, cauciucurile și răsunară clacsoanele automobilelor, în bătaia măreață a orologiului cel mare...

Abia atunci am închis aparatul de radio și am plecat.

Satul adormise de mult. Sub greutatea pașilor noștri, pojghița subțire de ghiață troznea așa de cristalin și de sonor, încât sgomotul acela parcă nu venea de jos, dela picioarele noastre, ci de sus, din spre puzderia de stele ce înfloriseră pe bolta albastră și adâncă.

Eram veseli că nu ne mai despărțea nimic și că pierise pe vecie umbra oricărei dușmăni dintre noi. Ne simțeam așa de bine împreună, încât nu ne mai venea să ne despărțim, deși știam că aveam să ne vedem și a doua zi. Dar aceasta era „a doua zi“ și știam că noaptea pe care o trăiam acum nu se va mai întoarce niciodată...

Venise totuși vremea să ne luăm rămas bun. Ne-am dus pe la casele noastre și, deasupra satului, ținându-ne parcă tovărășie, plutiră glasurile Nastencăi și ale Niușcăi, care cântau, așa cum cântasem de mai multe ori, melodia auzită la radio, atât de dragă tuturor:

*„Stăm pe prag, îmbrățișați,
Și privim steaua Cremlinului...”*

25 CĂILE NOASTRE

Primăvara veni dintr'odată; zburdalnica Tîja porni să clocotească din nou, taigaua își asvârli cojocul alb de zăpadă și odată cu primul tunet de primăvară și cu ploile cu soare, se petrecură în viața noastră lucruri noi.

Anca și Sanca găsiră fereastra deschisă și o șterseră din casa Caterincăi. Nu mult după aceea își luă sborul și Cuzma. Nici la plecare nu-și uită năravul și-i fură Caterincăi pieptenele. Ne-am prăpădit de răs, spunând că-l luase ca amintire și Caterinca nu fu prea supărată pe el.

— Le-aș fi dat eu singură drumul! zise ea. Ce viață aveau aici, închise în odaie?!

Caterinca se schimbase și ea. Ochii i se făcură mai mari, iar cosițele, acum două cozi groase, nu-i mai săltau în toate părțile, ci-i cădeau liniștite pe umeri. Era tot așa de sprintenă și de vioaie, dar se făcuse mai serioasă și mai cumpătată.

Naida, care n'o părăsise, era acum o căprioară mare. Ar fi vrut să-i dea și ei drumul în taiga și chiar îl întrebă într'un rând pe Zahar Vasilievici când ar fi timpul mai potrivit, dar el o sfătui să mai aștepte, fiindcă avea el un plan pregătit dinainte.

Intr'un rând, pe când ședea pe prispă fumându-și luleaua și uitându-se suspinând la Naida, se apropie de el Ivan Potapovici:

— De ce oftezi, Vasilici?

— Mă doare inima, Ivane! Eu zic că s'a isprăvit cu vânatul în ce mă privește!

— Asta cam așa e, că nu te mai țin picioarele, moșule!

— Așa e, dar acum am alte gânduri. Chiar voiam să trec pe la tine... Ce-ar fi să ne facem aici o crescătorie de animale sălbatice?

— Aha, vasăzică, dacă nu mai poți merge tu după sălbăticiuni, vrei să le aduci pe ele la tine! făcu râzând Ivan Potapovici.

— Păi, se'nțelege!... Și treaba asta-i mănoasă. Căprioara nu-i o vietate mofturoasă și n'are nevoie de cine știe ce îngrijire, dar aduce foloase și se pot câștiga bani grei de pe urma ei. Apoi cei din Coltubî vor și ei să înființeze o crescătorie de căprioare.

— Am auzit și eu...

— Numai că n'au loc potrivit. S'ar cere o îngrăditură mare, dar pentru asta au nevoie de multe brațe. D'aia cam stau în cumpănă... La noi însă, e locul acela unde se adunau vara copiii... Am fost pe acolo și-l știu. Iacă, l-am îngrădi numai dintr'o singură parte, și gata treaba. Numai

vezi, că noi nu putem face gardul, fiindcă n'avem bârne; ne-ar veni însă la socoteală atât nouă cât și celor din Coltubî, să-l lucrăm în tovarășie...

De data asta nu hotărîră nimic. Dar Zahar Vasilievici nu se lăsă! Vorbi și cu Feodor Elizarovici, și cu tatăl meu, și cu tatăl lui Pașca, și atâta ce se ținu de capul lui Ivan Potapovici, că până la urmă acesta se învoi. Plecară la Coltubî și înțelegându-se cu cei din colhozul „Zarea”, se hotărî ca amândouă colhozurile să facă deocamdată o crescătorie comună.

Crescătoria a fost numai un prim pas spre îndeplinirea planului lui Feodor Elizarovici. Propunerea lui a fost aprobată de organizația de partid și apoi de raion. Savelii Maximovici, Corjov, Feodor Elizarovici și tatăl lui Ghenca plecară la raion, la tovarășul Obrucev care veni și el pe urmă la noi. Problema fu desbătută la întrunirile colhoznice din Coltubî, din Tija și de prin satele vecine și se stabilă ca, îndată după seceriș, să se înfăptuiască și unirea colhozurilor. Grajdul însă se putea face fără a mai aștepta toamna, și ridicarea îngrăditurii a fost amânată pentru zilele dintre strânsul recoltei și însămânțări, când oamenii sunt mai liberi.

N'am putut lua parte la această construcție, fiindcă începuseră examenele. Pregătirea lor ne lua toată vremea și de aceea mergeam chiar la casa de lectură mai rar. Acolo, Liubușca împărțea acum cărțile și ziarele în locul Caterincăi. Ținea cu strășnicie rânduiala și se certa atâta cu cei care rupeau ziarele ca să-și facă țigări, încât distrugerea gazetelor încetă cu desăvârșire. De radio se ocupa acum Fimca. Nu se mai strâmba și nici nu mai făcea mutre prostești, că doar radioul e lucru serios și nu-ți arde de glumă când îi ai în grijă.

Pașca se înscrișese mai de mult la școala profesională. Vara, în vacanță, se întorcea acasă și deși era cald, umbla tot timpul cu șapca și cu tunica încheiată la toți nasturii, ca să-l vadă toți în uniformă. Ce-i drept, avea o uniformă

foarte frumoasă. Nu inventase încă nicio mașină, dar spune că are s'o inventeze neapărat!...

Îndată după examene, l-am însoțit pe Ghenca la Novosibirsc, la unchiu-său, care lucra la uzină. Era hotărît că Ghenca va locui la el cât timp va urma cursurile școlii tehnice de cercetări geologice. Încercase să ne convingă pe mine și pe Vasca Scerbatii să plecăm și noi cu el, dar Vasca mai avea un an de școală, iar eu îmi alesesem o altă îndeletnicire.

Numai Caterinca n'a știut multă vreme la ce să se hotărască, până când odată, spre seară, veni la Maria Osipovna Ivan Potapovici și Feodor Elizarovici. (Noi ședeam pe sub ferestre și am auzit tot.) La început vorbiră despre felurite lucruri, dar pe urmă Ivan Potapovici întrebă:

— Osipovna, ce-ai de gând să faci cu Caterinca ta?

— Nu știu nici eu... Ar trebui s'o dau mai departe la învățătură, dar nu știu unde, și mă cam tem s'o las să plece de lângă mine...

— De ce să te temi? Fata trebuie doar să învețe... Uite, noi am vorbit între noi despre asta. Fetei îi sunt dragi animalele. Cel mai nimerit ar fi s'ajungă ajutoarea lui Anisim. Numai că bineînțeles trebuie să se pregătească bine, fiindcă Anisim își cunoaște meseria, dar mai mult din practică, iar fără învățătură e greu, mai ales față de cum se muncește astăzi. A venit timpul s'avem cadrele noastre atât în zootehnică, cât și în celelalte ramuri. Și dacă fetei îi place și dumneata nu te împotrivești, s'o trimitem la Gornō-Altaisc, la școala de zootehnie. Ei, ce zici? Așa ai fi și dumneata împăcată, fiindcă fata o să se întoarcă tot la dumneata, iar colhozul o să aibă cadre calificate.

Maria Osipovna începu să-i mulțumească, iar Caterincai începură să-i curgă lacrimile.

— De ce plângi? — o întrebai eu. Ia te uită la ea! În loc să te bucuri, bocești!

— Ești un prost, Colca! Nu înțelegi niciodată nimic, îmi răspunse ea. Plâng de bucurie.

Și așa se hotărî soarta Caterincai.

Și eu plecam la Gorno-Altaisc, la școala pedagogică. Voiam de mult să mă fac învățător și să mă întorc apoi în satul meu. M'am înțeles deci cu Caterinca că, deși aveam să învățăm la școli diferite, să plecăm totuși împreună și să ne întoarcem tot împreună.

Făceam cu ea fel de fel de planuri, cum să învățăm și cum să muncim pe urmă, iar de fiecare dată planurile acestea deveneau tot mai vii și mai atrăgătoare. Uneori ni se tăia răsufllarea și ne opream întrebându-ne: „Așa are să fie oare?” Apoi ne ziceam: „Da, sigur, așa va fi!”

Numai că... Ce bine-ar fi fost dacă n'ar fi existat plecările și despărțirile. Oare de ce tristețea pășește totdeauna alături de bucurie, iar nevoile te ajung tocmai când ți-e mai greu?

Iată că ne-am despărțit de Ghenca, și poate pentru totdeauna. Peste vară va pleca la practică, iar pe urmă o să iasă geolog, o să plece în călătorii, și dacă o fi să învețe mai departe, poate că n'o să se mai întoarcă niciodată la Tîja. Ghenadii era mulțumit — își împlinea în sfârșit visul său din copilărie de a călători, dar și lui în venea greu să se despartă de noi. Știa și el că vom avea în viață mulți prieteni noi, dar prietenie ca a noastră nu vom găsi niciodată: crescusem doar împreună, trăisem zi de zi alături. Fusesem nedespărțiți și asta nu se poate uita. De câte ori mai târziu n'o să ne amintim de Ghenca, cel cu închipuirea atât de bogată, pe care odinioară îl făceam mincinos pentru născocirile lui nebunești, de Ghenca, tovarășul nostru curajos și care, pe bună dreptate, ne fusese conducător!

Dar pionierii mei! Încă înainte de examene, îmi îndreptasem detașamentul Anușcăi Lapșina, iar copiii începură s'o îndrăgească. În primele zile ale vacanței i-a dus să strângă plante medicinale în excursia plănuită de atâta timp. I-am însoțit și eu o bucată de drum. Copiii erau fericiți, bucurându-se din plin, dar și ei se întristară

când veni vremea să mă înapoiez din drum. Olea Sedih începu chiar să plângă; până și Paniușchin, care nu prea se lăsa înduioșat, se uita într'un fel ce da de bănuț, la vârfurile copacilor, deși n'aveau nimic deosebit.

Cu puțin înainte de plecare și pe Caterinca și pe mine ne apucă deodată dorul de școală. Voiam să mai stăm puțin acolo, să ne mai uităm odată la ea și atâta tot. La început, Pelaghia Luchianovna se cam supără, dar totuși ne lasă înăuntru.

Ni s'a părut atât de curios să privim băncile goale și s'auzim ecoul sonor al pașilor și al șoaptei noastre!

Rămas bun, școală dragă! Cred că nu ne vom mai întoarce niciodată între zidurile tale și nu ne vom mai așeza niciodată în băncile noastre în care, odinioară, tremurând de frică, așteptam să ne strige și să ne scoată la lecția neînvățată sau în care, cu răsufierea tăiată, stam și tot ascultam, fără să băgăm de seamă c'a sunat clopoțelul și fără să auzim sgomotele de pe sală... Nu noi, ci alții vor sta acum în băncile acestea; clasa va fi plină de larma altor glasuri, și pe dinaintea altora se va înălța în veșnicul lui sbor avionul pe care l-a scrijelit Ghenca pe bancă...

Pe băncile clasei vor rămâne numai urmele ștregărilor noastre copilărești, și nici asta pentru prea multă vreme, pentru că se vor face reparații și totul va pieri. Numai în cancelarie va mai rămâne catalogul cu numele noastre și cu notele de care ne-am bucurat sau ne-am întristat. În noi însă, școala va rămâne vie pentru toată viața. Oare cum să-ți uiți banca, prima carte citită, prima bucurie pe care ți-o dă cunoașterea lumii? Cum să-i uiți pe aceia care, cu dârzenie și răbdare ne-au călăuzit pe noi, elevi neastâmpărați și ștregari, pe urcușul spinos dar plin de bucurii al învățaturii?! Dar sgomotoasele noastre adunări! Dar jocurile din recreație, dar minunata prietenie dintre noi, sinceră și plină de abnegație, care nu se va mai întoarce niciodată!... Dar reprezentația!... Vom vedea orașe mari, vom vedea poate și Moscova, vom merge la teatrele cele

mai renumite, dar la ce spectacol vom trăi oare emoții ca cele avute aici, în școala noastră atunci când am fost chiar noi „artiști“?!

Amintirile, unele duioase, altele vesele, altele caraghioase, ne copleșiră, și multă vreme am stat așa, amândoi, în bănci, căutând parcă să retrăim trecutul.

Băncile ni se păreau acum mai mici decât înainte. Desigur, rămăseseră aceleași, noi însă crescuserăm, ne schimbaserăm. Și nu numai noi. Uite, pe fereastră, în depărtare se vedea clădirea verde a uzinei electrice de unde porneau temeinic înfipti în pământ stâlpii cu firele electrice, nu numai spre Tija noastră, ci și spre Ustalî. A doua turbină ne îngăduia să dăm curent în Ustalî, ba și mai departe, la Coc-su. Anton nu mai lucra la uzina electrică, unde acum ajunsese șef fostul lui ajutor, iar acesta îl avea ca ajutor

pe Costia Corjov, care voia să se facă electrician. Anton prinsese patimă de o nouă îndeletnicire și sta zile și nopți de-a-rândul la gaterul care fusese instalat pentru ușurarea transportului lemnului, pe Tîja, la doi kilometri mai la vale.

— Și de ce-aș fi umblat acolo?... Totu-i doar în regulă... am auzit noi glasul Pelaghiei Luchianovna. Dar dumneata trebuie să stai întins, nu să te plimbi!...

— Ei, dacă ar fi după tine, nu mi-ai da voie nici să mă scol din pat! Îi răspunse Savelii Maximovici. Ia te uită ce desordine! De ce-i deschisă clasa?

— Au intrat copiii... Mi-au cerut să le dau voie.

— Care copii? și Savelii Maximovici băgă capul pe ușă. Aha-a!... Aceștia nu mai sunt copii! Bună ziua, tinerilor! Ne-am ridicat în picioare.

— Ce-i cu voi? Vă luați rămas bun dela școală? Și se așază cu băgare de seamă în bancă cu noi. Uite și eu... Vor să mă lecuiască... Să mă trimită la băi! Dar la ce-mi pot ajuta băile? Munca îmi face mai bine decât orice! Cum o să plec dela treburile mele, n'o să mai fiu bun de nimic...

Încărunțise și mai tare și parcă se făcuse mai mic: numai ochii lui vioi și pe jumătate închiși priveau cu luare aminte ca și înainte. Știam că Obrucev îi trimisese lui Savelii Maximovici un bilet de tren pentru Chislovodsc și că stăruia să-l vadă plecat.

Savelii Maximovici ne întrebă când pornim și dacă ne-am trimis actele; până să-i răspundem, intră în grabă Maria Sergheevna, foarte turburată:

— Savelii Maximovici! Cum se poate așa ceva? Doctorul spune una, iar dumneata faci alta... Dar înțelege odată că n'ai dreptul să nu te păzești!...

— Destul, destul, Mașenka!... Cum? Nu mai am voie nici măcar să ies din odaie? Și așa mă țineți voi închis în casă! Uite, stau puțin de vorbă cu copiii... și apoi mă întorc... Mai bine te-ai uita ce repede au crescut! Ca aluatul!

Am stat ce am mai stat de vorbă, apoi l-am însoțit pe

Savelii Maximovici până în casă. Maria Sergheevna și Caterinca l-au luat fiecare cu băgare de seamă de câte un braț, iar el când făcea pe supăratul, când râdea, zicând că-l duc ca pe un copil! N'a fost însă chip să-l facem să intre în casă. Rămase în pridvor.

La plecare, ne-am mai uitat de câteva ori înapoi. El era tot acolo și privea în urma noastră. Când băgă de seamă că ne tot întoarcem, ne făcu încetișor semn cu mâna.

Poate că de nimeni nu ne-am despărțit așa de greu ca de el. Durerea aceasta era sporită de o teamă de care nu îndrăzneam să vorbim: ne întrebam dacă-i vor face bine băile, dacă se va însănătoși, dacă-l vom mai revedea. Numai de s'ar însănătoși! Cât despre noi, să n'aibă nicio grijă. Nu-l vom desamăgi: n'am uitat și nu-i vom uita niciodată învățăturile. Nu în zadar ne-a dat nouă puterile lui din urmă. Oriunde vom fi și ori ce vom face, ne vom strădui să-i semănăm.

Nici acasă nu mai erau toate ca înainte. Mama nu spunea nimic, dar îmi dădeam limpede seama că nu se gândea decât la plecarea mea. Nu ne despărțisem niciodată pentru prea multă vreme, și ea se gândea acum la tot felul de grozăvenii care mi s'ar putea întâmpla. Tata o luă în răs, dar și el se uita uneori la mine dus pe gânduri și parcă întrebător: oare vor merge toate așa cum trebuie?

Scumpii mei! De ce sunteți atât de triști și de neliniștiți? O să vedeți că totul o să fie bine! Doară o să vă scriu și am să mai vii pe acasă, iar când voi isprăvi învățătura, o să mă întorc aici la voi pentru totdeauna și apoi nu ne vom mai despărți decât pentru răstimpuri scurte și numai când va fi nevoie. Cum aș putea oare să vă părăsesc pentru totdeauna?...

Și din nou am simțit un nod în gât și mi s'a tăiat răsuflarea...

Îmi aminteam de toate, de anul din urmă, care-a adus atât de multe lucruri noi. Dar ce s'a întâmplat? Toate erau doar așa de obișnuite...

Da, erau, și nu erau! În anul care trecuse, văzusem, auzisem și înțelesesem atâtea, încât mă simțeam ca și cum aș fi căpătat vedere nouă, auz nou și încă un simț pe care nu-l puteam lămuri, dar fără de care nu poți trăi. Lumea cunoscută, lumea de toate zilele se deschisese din nou înaintea mea — și câte nu aflasem! Ce oameni buni trăiau în jurul meu! Dar asta era doar începutul. Câte voi mai vedea și voi mai cunoaște, câți oameni voi mai întâlni în calea mea, câți îmi vor deveni dragi, cu câți voi fi prieten! Da, viața e minunată!

Înainte de plecare, m'am plimbat puțin cu Catia prin crângul de mesteceni pe care-l sădisem cu un an în urmă.

Catia începu să viseze:

— Știi, Colia... (Până atunci îmi spusese numai Colca.) Știi, Colia, când vom fi bătrâni... Adică, nu cred că vom îmbătrâni cândva, mai degrabă cred c'o să rămânem totdeauna tineri... Și totuși, vom îmbătrâni, nu-i așa? Doar toți îmbătrânesc... Numai că asta nu se va întâmpla așa de repede... Atunci aici nu va mai fi sat, ci un oraș mare. Dar crângul va rămâne. Copacii vor fi înalți, cu trunchiuri groase. Și vom veni amândoi aici, să ne plimbăm și o să ne aducem aminte de vremea când eram mici și în care totuși era atât de frumos.

I-am spus că într'adevăr ne vom întoarce și că într'adevăr va fi foarte plăcut să ne amintim de toate. Dar am adăugat că nu mai eram copii și că ea se făcuse așa de... Parcă era un mestecăn tânăr. Catia se înroși, dar nu-mi răspunse nimic. Pe urmă, am mai citit odată scrisoarea pe care o promisem în ajun dela unchiul Mișa. Pleca la Zapolarie și, luându-și rămas bun, ne scria:

„M'am bucurat foarte mult de izbânzile voastre. Ghenadii să-mi scrie negreșit cum o duce cu învățătura. Eu i-am fost doar primul dascăl și-aș vrea să știu ce fel de geolog o să iasă din el. Dacă voi putea, o să-l ajut, la nevoie. Ție, Colia, îți plac cărțile și cântecele, și asta-i

bine! Dar nu uita că acestea nu există numai așa în sine, ci pentru oameni. Și când nu o citești, cartea e numai o hârtie mâzgălită. Învață, învață și iubește oamenii, și poate vei izbuti să scoți nestemate din giuvaerul graiului nostru.

Îmi aduc aminte cu plăcere de expediția noastră și de chipurile voastre dragi (când veți putea, trimiteți-mi și mie câte o fotografie).

Știu ce desamăgiți ați fost că n'am găsit smaragde. Dar oare totul e să dai peste pietre scumpe? Ați găsit de atunci lucrul cel mai de preț — munca, dragă fiecăruia din voi, cu care veți sluji poporul. Asta înseamnă că v'ați găsit adevăratul loc în viață și asta-i lucrul de căpetenie.

Fiți deci în toate, și în lucrurile mari ca în cele mici, oameni care merg tot înainte! Vă doresc noroc și izbândă...!”

Vântul legăna alene frunza mestecănelui și soarele juca umbre verzui pe fila albă a scrisorii.

Ne-am ridicat. Venise vremea să plecăm. În jurul nostru crângul foșnea voios și se despica parcă în două, deschizându-ne în față întinderea scaldată în soare și depărtările învăluite în fum albastrui..

